

Evaluatie budgetbeheer

**Een terugblik op de uitvoering van budgetbeheer
door het Loket Schuldhulp over de periode
januari 2016 tot en met juli 2018**

Hoofdstuk 1: Inleiding

1.1 Wat eraan vooraf ging

Met ingang van 2012 is de Wet gemeentelijke schuldhulpverlening (Wgs) van kracht geworden. De schuldhulpverlening werd een gemeentelijke taak. Gemeenten moesten een beleidsplan opstellen over hoe zij de integrale schuldhulpverlening wilden vormgeven.

Eind 2014 heeft de gemeente Roermond het Beleidsplan schuldhulpverlening 2012-2014 geëvalueerd. Conclusie uit de evaluatie was dat het beleid op het gebied van schuldhulpverlening succesvol was en de gestelde doelen grotendeels waren behaald. Uit de evaluatie bleek wel dat op een aantal punten nog winst te behalen was.

Voornaamste verbeterpunt was dat de schuldhulpverlening onvoldoende een beroep deed op de klant om zelf weer te leren zijn financiën te beheren. Het Loket Schuldhulp voerde bijna het gehele proces van schuldhulpverlening zelf uit. Van intake, stabilisatie, minnelijke schuldhulpverlening tot doorverwijzing naar het wettelijke schuldhulpverleningstraject de WSNP. Alleen voor inkomensbeheer werd de klant extern doorverwezen naar budgetbeheer of beschermingsbewind.

Tijdens dit inkomensbeheer werd geen beroep gedaan op de hulpvrager om zelf weer verantwoordelijkheid te gaan dragen voor zijn financiën en dus weer financieel zelfredzaam te worden. De evaluatie liet zien dat de dienstverlening van het Loket Schuldhulp sterk zou verbeteren als de hulpvrager begeleiding zou krijgen om zelf weer te leren om grip op zijn financiën te krijgen.

Tegelijkertijd werd een explosieve stijging geconstateerd van het beroep op de bijzondere bijstand voor de kosten van dit inkomensbeheer. Voor 2015 bedroegen deze kosten € 850.000. Hiervan ging het grootste bedrag gemoeid met de uitgaven aan beschermingsbewind, een bedrag ad € 780.000. Het totaal bedrag dat werd besteed aan bijzondere bijstand voor inkomensbeheer was ongeveer de helft van het totale budget dat beschikbaar was voor bijzondere bijstand!

De explosieve stijging van de kosten bijzondere bijstand voor beschermingsbewind is een landelijke trend. In 2013 vroeg de VNG in een brief aan de Tweede Kamer al aandacht hiervoor. Tot op heden heeft deze trend zich voortgezet met extra druk op de kosten voor bijzondere bijstand. Hierdoor komen andere uitgaven in het kader van het armoede- en schuldenbeleid onder druk te staan. Ofschoon er weinig mogelijkheden zijn om invloed uit te oefenen op de in- en uitstroom van beschermingsbewind zoeken gemeenten toch op verschillende manieren om grip te krijgen op de kosten en het proces van toeleiding van iemand tot beschermingsbewind.

1.2 Onderzoek 2015

De conclusies uit de evaluatie leidden ertoe dat de gemeenteraad in 2015 besloot een onderzoek in te stellen naar de vraag of het mogelijk was om als gemeente inkomensbeheer zelf te gaan doen en budgetbeheer aan te bieden als alternatief voor budgetbeheer en bewindvoering.

In dit onderzoek stonden de volgende vragen centraal:

- Kan de inzet van budgetbeheer als alternatief voor extern budgetbeheer en beschermingsbewind leiden tot het vergroten van de financiële zelfredzaamheid van burgers met financiële problemen; én
- Kan de inzet van budgetbeheer als alternatief voor extern budgetbeheer en beschermingsbewind de groei van de stijging van de uitgaven inkomensbeheer beperken?

1.3. Uitkomsten van het onderzoek 2015 en het besluit van het college.

In het onderzoek werd geconcludeerd dat de uitvoering van de schuldhulpverlening substantieel zou verbeteren als de gemeente zelf budgetbeheer zou uitvoeren voor personen die in staat waren om financieel zelfredzaam te worden. Op deze wijze zou de gemeente regie houden op instroom en duur van deze dienstverlening en gedurende het budgetbeheer met de hulpvrager kunnen werken aan het vergroten van de financiële zelfredzaamheid.

Voor huishoudens waarbij het niet mogelijk was om financieel redzaam te worden bleef bewindvoering het aangewezen middel.

Door het in eigen handen nemen van het budgetbeheer zou de doorverwijzing naar beschermingsbewind minder noodzakelijk worden en kon invloed uitgeoefend worden op de instroom en de toenemende kosten van bewindvoering. In het onderzoek werd geconcludeerd dat door deze werkwijze de kosten van bewindvoering *minder snel zouden stijgen*. Het college stelde in november 2015 de onderzoeksrapportage 'Inkomensbeheer in eigen handen' vast. Als bijlage 1 vindt u deze onderzoeksrapportage.

1.3 Recente beleidsontwikkelingen

In het coalitieakkoord 'Roermond maken we samen!' van 17 mei 2018 is uitdrukkelijk aandacht voor budgetbeheer.

In het coalitieakkoord wordt het belang van budgetbeheer onderstreept en is opgenomen dat bewindvoering de gemeente veel geld kost zonder dat het mensen financieel zelfredzaam maakt. Er is opgenomen dat het college projecten en initiatieven die de bewindvoeringskosten drukken stimuleert.

Medio juni 2018 heeft het college het plan van aanpak kwetsbare 16-27 jarigen in Roermond 'aandacht doet groeien' vastgesteld.

Hierin is de financiële kwetsbaarheid benoemd van jongeren waarvan na het bereiken van de leeftijd van 18 jaar de jeugdzorg stopt bijvoorbeeld in het geval waar jongeren gesloten geplaatst zijn geweest. Ook voor deze doelgroep is geadviseerd (verplicht) budgetbeheer in te zetten

1.4 Terugblik op de uitvoering van budgetbeheer over de periode januari 2016 tot en met juli 2018

In eerste instantie was het de bedoeling dat wij vanaf 1 januari 2016 zelf budgetbeheer zouden aanbieden. De feitelijke start van het budgetbeheer is echter later geweest. Het realiseren van belangrijke randvoorwaarden nam meer tijd in beslag dan van te voren verwacht. Het ging hier met name om de aanpassing van de automatisering aan de nieuwe werkzaamheden, het aanpassen van de werkprocessen en het werven en scholen van personeel. Budgetbeheer was immers een nieuwe taak voor de gemeente. En er waren landelijk nauwelijks ervaringen waarvan gebruik gemaakt kon worden. Per 1 augustus 2016 waren alle voorbereidingen getroffen en is gestart met de daadwerkelijke dienstverlening.

Ook hebben wij tijd genomen om de nieuwe werkwijze te communiceren. Zo hebben wij gesprekken gehouden met de aanbieders van budgetbeheer in de regio. Het ging dan om de Kredietbank Limburg en Budgetbegeleiding Roerdalen.

In deze gesprekken is aangegeven dat de gemeente in het kader van de integrale schulphulpverlening zelf budgetbeheer ging aanbieden en dat voor de kosten van budgetbeheer door externen geen beroep meer kon worden gedaan op bijzondere bijstand. De bijzondere bijstand aan bestaande huishoudens is vervolgens gefaseerd afgebouwd waarbij wij deze huishoudens lieten weten dat zij voor (gratis) budgetbeheer bij de gemeente konden aankloppen.

Tenslotte hebben wij aan bewindvoerders, het maatschappelijk middenveld en uitkeringsgerechtigden bekendheid gegeven aan het feit dat de gemeente zelf budgetbeheer ging uitvoeren.

Het inzetten van budgetbeheer is niet alleen voorbehouden aan huishoudens die zijn opgenomen in een traject schuldhulpverlening. Budgetbeheer wordt ook ingezet als preventief instrument voor huishoudens die moeite hadden om te budgetteren of huishoudens met beginnende financiële problemen. Hierdoor willen wij voorkomen dat deze huishoudens later nog een beroep moeten doen op de schuldhulpverlening en/of bewindvoering.

Onderstaande tabel geeft inzicht in het aantal huishoudens dat vanaf 2016 een beroep heeft gedaan op het budgetbeheer.

	2016	2017	2018 (tot en met 31 juli)
Aantal huishoudens in budgetbeheer	111	235	257

Voor uitgebreide informatie over van huishoudens die gebruik maken van het budgetbeheer door de gemeente verwijzen wij naar de cijfermatige analyse van het gebruik van budgetbeheer vanaf blz. 12.

Hoofdstuk 2: Zijn de doelen met de inzet van budgetbeheer door het Loket Schuldhulp behaald?

Zoals beschreven in hoofdstuk 1 wilden wij met de inzet van budgetbeheer in eigen handen twee doelen bereiken. Op de eerste plaats was dat het vergroten van de financiële zelfredzaamheid van burgers met financiële problemen en/of schulden of risico daarop. Op de tweede plaats wilden wij met het budgetbeheer regie houden op de instroom naar beschermingsbewind en de uitgaven bijzondere bijstand beperken. In dit hoofdstuk bekijken wij of deze doelen zijn behaald.

2.1. Heeft de inzet van budgetbeheer in eigen beheer tot vergroting van de financiële zelfredzaamheid geleid?

De uitvoering van budgetbeheer door het Loket Schuldhulp is relatief kort geleden van start gegaan. Het is dan ook nog niet mogelijk om al heel definitieve conclusies te verbinden aan de uitvoering van het budgetbeheer door het Loket Schuldhulp.

Bij de beoordeling van deze vraag hebben wij gekeken wat de huishoudens die gebruik maken van het budgetbeheer vinden en de ervaringen van de budgetbeheerders.

Ervaringen huishoudens

In het voorjaar 2018 heeft onafhankelijk onderzoeksbureau BMC een klanttevredenheidsonderzoek uitgevoerd onder huishoudens die gebruik maken van het Loket Schuldhulp. Speciale aandacht is in het onderzoek geschonken aan de ervaringen van de deelnemers aan budgetbeheer.

Tijdens dit onderzoek zijn alle huishoudens die waren opgenomen in een traject schuldhulpverlening bevraagd met een uitgebreide vragenlijst over hun ervaringen. In totaal hebben 177 huishoudens de

vragenlijst teruggestuurd. Hiervan namen 90 huishoudens deel aan het budgetbeheer. Met 20 personen van het totaal aantal respondenten heeft BMC een verdiepend telefonisch interview gedaan.

Uit het onderzoek blijkt dat:

- Bijna alle respondenten ervaren dat de budgetbeheerder hen genoeg helpt om hun financiën op orde te krijgen (94%);
- De respondenten van mening zijn dat ze via budgetbeheer weer zelf leren om met geld om te gaan (80%);
- De respondenten aangeven dat door budgetbeheer de vaste lasten op tijd betaald worden (94%);
- De respondenten vinden dat zij door budgetbeheer minder snel in de problemen komen (91%);
- De respondenten aangeven dat zij na afloop van het budgetbeheer hun betalingen zelf weer kunnen doen (79%);
- Een minderheid van de respondenten van mening is dat zij altijd budgetbeheer nodig zullen hebben (33%);
- De respondenten verklaren dat budgetbeheer leidt tot rust in de persoonlijke situatie (90%);
- De respondenten vinden dat de budgetbeheerder hen voldoende informeert (92%);
- De respondenten vinden dat zij met hun financiële vragen altijd terecht kunnen bij hun budgetbeheerder (92%).

Samenvattend blijkt dat de huishoudens die gebruik maken van budgetbeheer hier over het algemeen erg tevreden over zijn. Zij zijn van mening dat budgetbeheer door het Loket Schuldhulp bijdraagt aan de vergroting van hun financiële zelfredzaamheid. Het klanttevredenheidsonderzoek vindt u als bijlage 2 bij deze evaluatie.

Ervaringen budgetbeheerders

In het kader van deze evaluatie hebben ook interviews plaatsgevonden met de budgetbeheerders zelf over hun ervaringen. De budgetbeheerders zien duidelijk de meerwaarde van het inzetten van budgetbeheer als aanvullend instrument in de schuldhulpverlening. Samenvattend zijn zij van mening dat:

- Door het inzetten van budgetbeheer kunnen inkomsten en uitgaven van huishoudens worden gestabiliseerd en worden huishoudens klaar gemaakt voor verdere schuldhulpverlening;
- Door het vroegtijdig inzetten van budgetbeheer worden grotere problemen voorkomen. Door de preventieve werking wordt vaak een later en zwaarder beroep op schuldhulpverlening voorkomen;
- De 'korte lijntjes' tussen budgetbeheerders en schuldhulpverleners hebben een positief effect op de samenwerking. Er kan snel 'geschakeld' worden wanneer een aanpassing van het budget of inhoudingen op het inkomen van de hulpvrager nodig zijn.
- De indruk bestaat dat door het aanbod van budgetbeheer in de gemeente minder mensen een beroep doen op de bewindvoering.

De budgetbeheerders geven echter ook aan dat nog een aantal zaken verbeterd kunnen worden:

1. Meer ruimte voor coaching

Het proces budgetbeheer bestaat grofweg uit drie fases.

- De eerste fase is de opstart. In deze fase gaat de aandacht uit naar het in kaart brengen van de persoonlijke situatie van een huishouden en het inventariseren van de financiële situatie.

Om budgetbeheer te structureren wordt daarna samen met de cliënt een budgetplan opgesteld. Om dit plan rond te krijgen legt de budgetbeheerder contacten met crediteuren en schuldeisers. Daarnaast onderzoekt de budgetbeheerder of er binnen een huishouden nog recht bestaat op aanvullende lokale of landelijke inkomstenvoorzieningen om het inkomen te maximaliseren. Waar nodig worden deze aangevraagd.

- Na de opstartfase komt de beheerfase. Deze fase is gericht op het stabiliseren van de financiële situatie met als doel een financieel gezonde toekomst te creëren. Gedurende de beheerfase vindt frequent contact plaats tussen de budgetbeheerder en de cliënt. Het maken van een budgetplan is één ding, maar het gaat er om de cliënt te motiveren dat hij het volhoudt. Budgetbeheer vindt tenslotte op vrijwillige basis plaats.
- Bij wijzigingen in de financiële of leefsituatie zoeken budgetbeheerder en cliënt samen naar passende oplossingen. Aan de cliënt worden tips en adviezen gegeven. Vaak betekent dat voor een cliënt dat hij zijn (financiële) gedrag aan moet passen. Het bereiken van gedragsverandering is niet altijd makkelijk en kost tijd. Het gaat met vallen en opstaan. Er bestaat dan ook geen vaste werkwijze of procedure. Elke cliënt is uniek en wordt ook zodanig benaderd. De contacten gericht op de gedragsmatige verandering van de cliënt hebben als doel de financiële zelfredzaamheid te vergroten.
- Als een bestendige periode uit het (financiële) gedrag van de cliënt blijkt dat er een gezonde balans is tussen inkomsten en uitgaven, wordt de afbouwfase ingezet. In deze laatste fase van de dienstverlening worden afspraken gemaakt waardoor er steeds meer verantwoordelijkheden bij de cliënt komen te liggen. Zo wordt bijvoorbeeld in plaats van weekgeld, maandgeld uitbetaald en gaat de cliënt geleidelijk aan steeds meer betalingen zelf doen. Op deze manier wordt de cliënt weer bekend met het voeren van de administratie. De begeleiding van de budgetbeheerder is in de fase gericht de cliënt het vertrouwen te geven in eigen budgetvaardigheden.

Zoals aangegeven is in augustus 2016 gestart met het aanbieden van budgetbeheer aan de eerste huishoudens. Bij aanvang is de inschatting gemaakt één fulltime budgetbeheerder een caseload van 100 huishoudens zou kunnen bedienen.

Met het groeien van de doelgroep is gebleken dat een caseload van deze omvang te groot is om alle taken, zoals boven beschreven goed uit te voeren. Dit heeft tot gevolg dat nu alle aandacht uitgaat naar het financieel-technisch beheer. Dit gaat ten koste van de coaching op financiële zelfredzaamheid, dit ondanks het feit dat de kennis, kunde en vaardigheden om dit te bewerkstelligen wel in huis zijn. Een verdere professionele doorontwikkeling van de taak budgetbeheer zou betekenen dat er meer ruimte moet komen om samen met de klant te werken aan de vergroting van zijn of haar financiële zelfredzaamheid.

Uitbreiding aantal budgetbeheerders

Wij denken dat om alle taken in alle fases goed uit te kunnen voeren een herberekening van de formatie plaats zou moeten vinden en de caseload van een fulltime budgetbeheer vast te stellen op 75 i.p.v. 100 huishoudens per fte.

Vanaf augustus 2016 tot augustus 2018 heeft het bestand zich ontwikkeld van 0 huishoudens naar 257. Hoewel het moeilijk is om een prognose te maken van de toekomstige instroom is het realistisch aan te nemen dat het bestand in 2019 zal toenemen tot 371 huishoudens (op basis van de groei van het bestand vanaf januari 2018).

Momenteel bedraagt het aantal fte aan budgetbeheerders 3,3 en zijn er 4 budgetbeheerders werkzaam. Tot augustus 2018 bedroeg de bezetting 2,6 fte. De laatste budgetbeheerder is in augustus gestart en wordt ingewerkt.

We verwachten dat het aantal huishoudens in budgetbeheer in 2019 dus gaat toenemen tot maximaal 371. Om huishoudens goed te kunnen coachen op duurzame, financiële zelfredzaamheid moet de formatie uitgroeien tot maximaal 5 fte (371/75).

Alleen met een kleinere caseload (75 i.p.v. 100 huishoudens per fte) is de noodzakelijke coaching mogelijk om te komen tot duurzame zelfredzaamheid. Conform de bestaande prognoses zal gelijktijdig het aantal huishoudens de komende 3 jaar groeien tot 371 huishoudens. Dit betekent een noodzakelijke formatieuitbreiding van 1,7 fte.

Vanaf 2020 is een stabilisatie van het aantal huishoudens te verwachten omdat de uitstroom dan zal stijgen. Een periode van maximaal 3 jaar is op basis van ervaringen in de schuldhulpverlening een redelijke termijn

Momenteel bedraagt het aantal budgetbeheerders 3,3 fte. Dit betekent een extra tijdelijke inzet van 1,7 fte ad € 62.000 = € 105.400 per jaar vanaf 2019. Dekking voor deze extra tijdelijke inzet voor 2019, 2020 en 2021 kan gevonden worden in de extra middelen die beschikbaar zijn gesteld in de Meicirculaire 2018. Het kabinet heeft voor drie jaar geld ter beschikking gesteld (in totaal € 335.154) voor het voorkomen van schulden en de bestrijding van armoede. Deze middelen zijn ingezet ter versterking van het gemeentelijke armoede- en schuldenbeleid zodat gemeenten een impuls kunnen geven aan de verbetering van de toegang tot en de effectiviteit van de gemeentelijke schuldhulpverlening en versterking van de lokale regie van het armoedebelid.

Het huidige beleidsplan schuldhulpverlening loopt tot 2020. In de loop van 2020 zullen wij het beleidsplan evalueren en de keuzes moeten maken over de structurele bezettingsgraad van het budgetbeheer vanaf 2021.

Screeningsinstrument

Zoals al aangegeven vraagt de coaching van huishoudens met financiële problemen niet alleen financieel-technische kennis maar ook inzicht in de kennis, gedrag, motivatie, vaardigheden en leefwereld van de cliënt.

Om het gesprek op een goede manier te kunnen voeren is bij wijze van pilot gestart met Mesis. Mesis is een wetenschappelijk gevalideerd screeningsinstrument speciaal ontwikkeld voor schuldhulpverlening. Mesis verwerkt de meest recente wetenschappelijke inzichten over de effecten van armoede en schulden op menselijk gedrag. Het instrument geeft inzicht in de motivatie van de cliënt om van zijn financiële problemen af te komen en in de mate van verantwoordelijkheid die huishoudens voelen voor het oplossen van hun financiële problemen. Maar het geeft ook inzicht in de mate waarin de cliënt het hebben van schulden normaal vindt en hoe de cliënt zijn eigen financieel gedrag ervaart. Daarnaast geeft het instrument inzicht in de mate waarin de cliënt financieel vaardig is. Naast een zelfbeoordeling door de cliënt worden aan de hand van vaardigheidsvragen gemeten of iemand daadwerkelijk over de juiste vaardigheden beschikt. Tenslotte geeft het instrument inzicht in de mate waarin de cliënt in staat is om nieuwe dingen te leren.

De eerste ervaringen met het instrument zijn positief. De budgetbeheerders geven aan dat het instrument meer inzicht en tools geeft om de coachende taak effectief in te zetten. Echter ook voor de inzet van dit instrument is gebleken dat meer tijd nodig is om hierin goed te investeren dan nu voorhanden is. Met het verlagen van de caseload zou dit instrument structureel ingezet kunnen

worden. Door het inzetten van het instrument bij aanvang van het traject en tussentijds kunnen we bovendien de vorderingen meten. Met Mesis kunnen we ook de resultaten op het gebied van financiële zelfredzaamheid objectief vastleggen. Op dit moment ontbreekt het hiervoor aan tijd.

De budgetbeheerders zijn van mening dat om het budgetbeheer de komende periode op een hoger plan te krijgen zij meer ruimte zouden moeten krijgen om hun klant te begeleiden en te coachen. Een structurele inzet van een wetenschappelijk gevalideerd screeningsinstrument zoals Mesis zou hier in ruime mate aan kunnen bijdragen. Wij stellen dan ook voor om dit instrument structureel in te gaan zetten.

De kosten voor het screeningsinstrument Mesis bedragen € 8.000 per jaar en kunnen worden betaald uit de kostenplaats 60466 Bijzondere bijstand.

2.2. Heeft de inzet van budgetbeheer in eigen beheer geleid tot een beperking van de stijging van de uitgaven aan beschermingsbewind?

De tweede vraag die beantwoord moet worden is of de inzet van budgetbeheer door het Loket Schuldhelp heeft geleid tot een mindere groei van de uitgaven bijzondere bijstand op het gebied van kosten inkomensbeheer en dan vooral de kosten van bewindvoering. Het antwoord op deze vraag kan positief beantwoord worden.

In de onderzoeksrapportage 'Inkomensbeheer in eigen handen' uit 2015 werd verwacht dat de inzet van budgetbeheer zou leiden tot een *mindere stijging* van de kosten inkomensbeheer en dan vooral de kosten van bewindvoering. Met andere woorden: inzet van budgetbeheer zou leiden tot een *beperking van de groei* van de uitgaven bewindvoeringskosten. In de onderzoeksrapportage uit 2015 werd de beperking van de groei van de kosten door de inzet van budgetbeheer over de periode 2016 tot en met 2018 geraamd op € 190.400.

Inmiddels is gebleken dat deze doelstelling ruimschoots wordt behaald. Vanaf 2016 zijn de uitgaven voor bewindvoeringskosten gestabiliseerd en is de eerdere explosieve groei van kosten doorbroken. De uitgaven bedroegen respectievelijk € 1.016.114 in 2016, € 985.874 in 2017 en de prognose is dat de kosten in 2018 € 1.009.657 bedragen (op basis van de cijfers tot en met juli 2018).

Dit betekent dat de kosten behoorlijk achterblijven ten opzichte van de in 2015 gemaakte prognoses. Daar waar we – met name vanwege de latere start – in 2016 nog een bedrag ad € 17.814 meer uitgaven dan geprognosticeerd, gaven we in 2017 € 172.976 minder uit en de prognose is dat de uitgaven in 2018 € 316.343 minder zijn ten opzichte van de verwachtingen.

Voor de duidelijkheid: dit betekent niet dat we hierdoor een bezuiniging op de uitgaven bijzondere bijstand hebben gerealiseerd. Door de stabilisatie van de kosten bewindvoering hebben we de uitgaven binnen het bestaande budget bijzondere bijstand kunnen opvangen en heeft dit niet geleid tot een verdere overschrijding van dit budget.

De inzet van budgetbeheer in eigen hand heeft dus geleid tot substantieel minder uitgaven voor bewindvoering. Wij kunnen deze constatering onderbouwen door de ervaringen uit andere gemeenten uit de regio. Navraag bij de gemeenten Maastricht, Sittard, Venlo en Heerlen – waar geen alternatief bestaat voor bewindvoering - leert dat de uitgaven bijzondere bijstand voor bewindvoering in deze gemeenten gestaag doorgroeien.

De stabilisatie van de uitgaven aan bewindvoering kunnen naar onze mening echter niet los gezien worden van alle overige activiteiten die wij in de afgelopen jaren hebben gedaan om armoede en

schulden te voorkomen. Wij verwachten dat deze ook hebben geleid tot een minder beroep op inkomensbeheer en dientengevolge mindere uitgaven op dit gebied. Wij denken dan bijvoorbeeld aan:

- Preventieve activiteiten schuldhulpverlening:
De gemeente Roermond heeft in de afgelopen jaren veel aandacht besteed aan preventieve activiteiten om te voorkomen dat mensen in de schulden en schuldhulpverlening terecht kwamen. Het lijkt er op dat deze investering zich nu uitbetaalt doordat minder mensen een beroep doen op de schuldhulpverlening.
- Laagdrempelige toegang tot de schuldhulpverlening
In 2016 is, op verzoek van de Staatssecretaris van SZW, landelijk een onderzoek uitgevoerd naar de toegankelijkheid van schuldhulpverlening. Uit dat onderzoek bleek dat de toegankelijkheid voor verbetering vatbaar was. Op basis van dit rapport zijn de interne processen opnieuw tegen het licht gehouden. Dit heeft tot gevolg gehad dat met ingang van 1 januari 2017 het aanvraagproces voor mensen met financiële problemen en schulden zodanig vereenvoudigd is dat huishoudens op een nog laagdrempeliger manier hulp kunnen zoeken bij onze gemeente. Iedere burger die zich meldt krijgt binnen 5 werkdagen een informatie en advies gesprek.

Tenslotte sluiten wij ook niet uit dat de huidige economische hoogconjunctuur een rol speelt bij de stabilisatie van de kosten beschermingsbewind.

Hoofdstuk 3 Ontwikkelingen

3.1. Autoriteit Consument en Markt (ACM)

Op 1 juli 2012 is de Wet Markt en Overheid (hierna Wet M en O) van kracht geworden. Deze wet geeft een aantal spelregels die overheidsinstanties en gemeenten in acht moet nemen als zij economische activiteiten uitvoeren, waaronder wordt verstaan het aanbieden van goederen en diensten op de markt.

Ondanks dat de schuldhulpverlening een wettelijke taak voor de gemeente is, wordt schuldhulpverlening aangemerkt als een economische activiteit. Uit de wet is namelijk niet af te leiden dat dit een exclusieve taak is, waardoor ook particuliere schuldhulpverleners actief zijn. De Wet M en O is dan ook op schuldhulpverlening van toepassing.

Afwijken gedragsregels Wet M en O

De Wet M en O maakt het mogelijk om af te wijken van de gedragsregels, maar dat dient dan wel te gebeuren op basis van een raadsbesluit, waarin is bepaald dat de daarin genoemde economische activiteiten verricht worden in het kader van het algemeen belang. De gemeenteraad heeft in 2014 in het verleden al een aantal activiteiten aangewezen die plaatsvinden in het algemeen belang zoals de verhuur van sportaccommodaties en de exploitatie van fietsenstallingen.

Handhavingsverzoek

De Autoriteit Consument en Markt (hierna ACM), die toeziet op de naleving van de Wet M en O, heeft onlangs onze gemeente benaderd in verband met de uitvoering van het budgetbeheer door het Loket Schuldhulp.

Een privaat budgetbeheer bureau uit de regio heeft een handhavingsverzoek gedaan bij ACM. Zij geven aan dat zij inkomstenverlies ondervinden nu de gemeente deze dienstverlening gratis aanbiedt en de gemeente deze kosten niet meer voor bijzondere bijstand in aanmerking laat komen.

Het in eigen beheer uitvoeren van schuldhulpverlening brengt naar onze mening, naast de beschreven ervaringen in deze evaluatie, zodanige substantiële voordelen met zich mee in het kader van integrale hulpverlening binnen het sociale domein dat wij in het kader van het algemeen belang willen afwijken van de vereisten van de Wet M en O.

Wij willen het college en de gemeenteraad dan ook voorstellen om schuldhulpverlening aan te wijzen als een activiteit in het kader van het algemeen belang. Er zijn al meerdere gemeenten in Nederland die van deze mogelijkheid hebben gebruik gemaakt.

Wij zullen separaat aan dit voorstel een onderbouwd voorstel aan de gemeenteraad doen de activiteiten in het kader van de schuldhulpverlening aan te wijzen als activiteiten in het algemeen belang.

Hoofdstuk 4 Conclusies en aanbevelingen evaluatie budgetbeheer

1. Geconcludeerd kan worden dat met het inzetten van budgetbeheer de gestelde beleidsdoelstellingen grotendeels behaald zijn:
 - Budgetbeheer draagt bij aan het voorkomen van schulden en is aanvullend op de andere instrumenten in de schuldhulpverlening.
 - Door het inzetten van budgetbeheer hebben de uitgaven voor bijzondere bijstand voor beschermingsbewind zich over de periode 2016 tot en met juli 2018 gestabiliseerd.
2. Om huishoudens duurzaam financieel redzaam te maken zijn aanpassingen in de huidige bedrijfsvoering noodzakelijk door:

- Uitbreiding aantal budgetbeheerders

Om alle taken in alle fases, goed uit te kunnen voeren moet een herberekening van de formatie plaatsvinden. De caseload van een fulltime budgetbeheerder moet vastgesteld worden op 75 in plaats van 100 per fte. Dit betekent een uitbreiding van het aantal budgetbeheerders van 3,3 fte naar 5,0 fte.

Financiering kan voor 2019, 2020 en 2021 kan plaatsvinden vanuit de gelden die het Rijk in de meicirculaire 2018 beschikbaar heeft gesteld voor de verbetering en intensivering van de dienstverlening schuldhulpverlening.

- Inzet screeningsinstrument

De coaching van huishoudens in het kader van budgetbeheer vraagt niet alleen financieel-technische kennis maar ook inzicht in de kennis, gedrag, motivatie, vaardigheden en leefwereld van de cliënt. Mesis is een wetenschappelijk gevalideerd screeningsinstrument speciaal ontwikkeld voor schuldhulpverlening en verwerkt de meest recente wetenschappelijke inzichten over de effecten van armoede en schulden op menselijk gedrag. Het instrument geeft inzicht in de mate waarin de client financieel vaardig is en geeft inzicht in de mate waarin de cliënt in staat is om nieuwe dingen te leren. Met Mesis kunnen we ook de resultaten op het gebied van financiële zelfredzaamheid objectief vastleggen. Voor de doorontwikkeling van budgetbeheer is het structureel inzetten van het screeningsinstrument Mesis nodig.

De extra kosten die hiermee gepaard gaan ad € 8.000 per jaar kunnen gedekt worden vanuit het budget bijzondere bijstand.

3. De activiteiten die de gemeente verricht in het kader van de schuldhulpverlening zijn in principe aan te merken als concurrerende activiteiten conform de Wet markt en overheid en vallen dus onder de mededingingswet. De integrale benadering binnen Sociale Zaken brengt echter dergelijke voordelen met zich mee om de activiteiten in het kader van de schuldhulpverlening aan te merken als economische activiteiten in het kader van het algemeen belang. Wij zullen de gemeenteraad met een afzonderlijk besluit gaan vragen om een dergelijk besluit te nemen.

Cijfermatige analyse deelnemers budgetbeheer

Onderstaand vindt u een cijfermatige analyse van het gebruik van budgetbeheer van huishoudens in Roermond. aan de hand van een aantal kerncijfers. Deze cijfers hebben wij verzameld over de periode augustus 2016 (start uitvoering budgetbeheer door het Loket Schuldhulp) tot en met 1 augustus 2018.

In de periode 1 augustus 2016 tot en met 31 juli 2018 hebben in totaal 347 huishoudens deelgenomen aan budgetbeheer. In onderstaand schema vindt u een overzicht van het aantal deelnemers dat per jaar opgenomen was in budgetbeheer. Per 1 augustus 2018 hebben 257 huishoudens een actief traject budgetbeheer.

Aantal huishoudens in budgetbeheer

	2016	2017	2018 (stand 1-8-2108)
Aantal huishoudens in budgetbeheer Loket Schuldhulp	48	193	257

Samenlevingsverband huishoudens in budgetbeheer per 1 augustus 2018

	Aantallen	Procentueel
Alleenstaande	184	71%
Alleenstaande ouder	28	11%
Gehuwden	45	18%
	257	

Leeftijdscategorie deelnemers budgetbeheer per 1 augustus 2018

	Aantallen	Procentueel
18 t/m 26 jaar	85	33%
27 t/m 34 jaar	40	16%
35 t/m 44 jaar	48	19%
45 t/m 54 jaar	50	19%
55 t/m 64 jaar	25	10%
65 jaar en ouder	9	3 %
	257	

Samenloop dossier budgetbeheer / schuldhulpverlening per 1 augustus 2018

	Aantallen	Procentueel
Budgetbeheer zonder schuldregeling	111	43%
Budgetbeheer met schuldhulpverlening	164	57%
	293	

In bovenstaande tabel is op te merken dat de meerderheid van de huishoudens (57%) die budgetbeheer ontvangen van het Loket Schuldhulp ook een andere vorm van schuldhulpverlening via het Loket Schuldhulp kregen.

Bij 43% van de huishoudens die gebruik maakten van het budgetbeheer wordt de dienstverlening als een preventief instrument ingezet. Hierdoor werd voorkomen dat huishoudens nog meer financiële problemen zouden krijgen en schuldhulpverlening nodig was of een beroep moesten doen op het beschermingsbewind.

Gebruik budgetbeheer door voormalig alleenstaande minderjarige vreemdelingen

De jaren 2016 tot en met maart 2018 werden gekenmerkt door een groter beroep van voormalige alleenstaande minderjarige vreemdelingen op een bijstandsuitkering. Het gaat dan vooral om ex-AMV-ers met de Eritrese (40 personen) en de Syrische nationaliteit (6 personen).

Tot hun 18^e levensjaar vielen deze personen onder de (financiële) verantwoordelijkheid van Jeugdzorg. Vanaf het bereiken van de 18-jarige leeftijd zijn zij in principe zelf verantwoordelijk voor het beheren voor hun financiën. In overleg met Vluchtelingenwerk zijn deze personen preventief in budgetbeheer geplaatst.

Voorgaande geeft ook een verklaring voor de hoge vertegenwoordiging van jongeren in het budgetbeheer. Hetzelfde geldt voor de relatief hogere vertegenwoordiging van huishoudens die alleen gebruik maken van de dienst budgetbeheer (zonder een andere vorm van schuldhulpverlening.)

Financiële overzicht over de periode 2013 tot en met juli 2018

	A	B	C	D	E	F	G	H	I
Jaar	Kosten inkomensbeheer (bewindvoering plus budgetbeheer)	Kosten- prognose 2015 bijzondere bijstand als we niks gedaan zouden hebben	Kosten- prognose 2015 bijzondere bijstand bij het aanbieden van budgetbeheer als alternatief (2015)	Realisatie	Personele kosten	Aantal huishoudens die in een jaar bijzondere bijstand voor bewindvoering	Aantal huishoudens in budgetbeheer	Prognose besparing 2015 per jaar (B-C-E)	Gerealiseerde besparing (B-D-E)
2013	€ 584.839					476			
2014	€ 708.940					587			
2015	€ 853.832					707			
2016		€ 1.027.500	€ 980.600	€ 1.016.114	€ 29.200	723	48	+ € 33.400	- € 17.814
2017		€ 1.237.600	€ 1.057.600	€ 985.874	€ 78.750	752	193	+ € 60.500	+ € 172.976
2018		€ 1.491.000	€ 1.231.000	€ 1.009.657 prognose 1.8.2018	€ 165.000	672 (per 1.8.2018)	257	+ € 96.500	+ € 316.343 (prognose 1.8.2018)
Geprognosticeerde besparing over de periode 2016 tot en met 2018								€ 190.400	€ 507.133